

РЕЦЕНЗИЯ

от

д-р Александра Константинова Главанакова

доцент по американска литература и култура в СУ „Св. Климент Охридски“

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен

„доктор“ в област на висше образование 2. Хуманитарни науки

на Мария Иван Кръстева

задочен докторант в област на висше образование: 2. Хуманитарни науки, професионално направление: 2.1. Филология, Литература на народите от Европа, Америка, Азия и Австралия (Американска литература), зачислена със заповед № РД-20-1871/06.11.2014 г. и отчислена със Заповед № РД 20-1702/29.10.2018 г., с тема на дисертационния труд “Genre Play: F. Scott Fitzgerald’s and Ernest Hemingway’s Lives and Works in Contemporary Postmodern Literature” / „Игра на жанрове: животът и творчеството на американските писатели Ф. Скот Фицджералд и Ърнест Хемингуей в съвременната постмодерна литература“ и с научен ръководител проф. д-р Мадлен Данова

1. Общо представяне на процедурата и докторанта

Със заповед № РД 38-424 / 21.09.2020 г. на Ректора на СУ „Св. Климент Охридски“ съм определена за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема *Genre Play: F. Scott Fitzgerald’s and Ernest Hemingway’s Lives and Works in Contemporary Postmodern Literature* / „Игра на жанрове: животът и творчеството на американските писатели Франсис Скот Фицджералд и Ърнест Хемингуей в съвременната постмодерна литература“ с автор Мария Иван Кръстева.

Докторантката е родена на 07.06.1986 г. във град Кочани, Република Северна Македония. През 2009 г. получава бакалавърска степен от катедрата по Английски език и литература във Филологическия факултет на Университета „Св. Кирил и Методий“ в Скопие. Същата година се записва в магистърската програма по Американистика и трансатлантически отношения на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ в София, която завършва успешно през 2011 година. От 2012 г. работи като хоноруван преподавател в катедра „Английски език и литература“,

Филологически факултет, Университет „Св. Кирил и Методий“, Скопие и в катедра „Английски език и литература“, Филологическият факултет при Университет „Гоце Делчев“ в Штип, Република Северна Македонија.

Представеният от Мария Кръстева комплект материали е в съответствие с изискванията на Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности на СУ „Св. Климент Охридски“ и включва следните документи:

1. заявление до ръководителя на първичното звено;
2. заповед на Ректора за зачисляване в докторантура;
3. заповед на Ректора за отчисляване с право на защита;
4. автобиография;
5. диплома за висше образование и приложението към нея – в оригинал и по 3 копия от тях;
6. дисертационен труд в 4 екземпляра;
7. автореферат в 5 екземпляра;
8. удостоверение за положени изпити от индивидуалния план;
9. отпечатани или приети за печат научни трудове или материали за внедрено творческо постижение, свързани с дисертационния труд.

2. Характеристика и оценка на дисертационния труд и приносите

Дисертационният труд със заглавие *Genre Play: F. Scott Fitzgerald's and Ernest Hemingway's Lives and Works in Contemporary Postmodern Literature*, предложен от Мария Кръстева, се състои от увод, четири глави, заключение и библиография. Обемът на дисертационния труд е 139 страници, от които 124 са основен научен текст. Списъкът на използваната литература обхваща 13 първични източници, близо 100 заглавия като вторични източници, и 37 броя електронни източници.

Темата на труда е дисертабилна и новаторска, тъй като се насочва към изследването на съвременни текстове, определяни като биофикция, с фокус върху живота и творчеството на двама от най-емблематичните американски автори от периода на модернизма: Фицджералд и Хемингуей. Предмет на дисертацията са три романа „Z: A Novel by Zelda Fitzgerald“ на Тереза Ан Фаулър (2013), „The Paris Wife“ от Пола Маклейн (2011) и „Hemingway's Girl“ на Ерика Роубък (2012), които се разглеждат в сравнителен план с романизираните автобиографии на Зелда Фицджералд „Save Me the Waltz“ (1932) и на Марта Гелхорн „Travels with Myself and Another“

(1978). Досега не е правено цялостно изследване на тези текстове, което да обхваща жанровото „заиграване“, което те предлагат. Редом с това изследване в текста се очертават характеристиките, функциите и ефекта на романизираната биография или автобиография, и най-вече на биофикцията като вид подривен жанр. Това е и основната цел на работата на Кръстева, формулирана ясно на стр. 1 и стр. 5, като друг неин аспект е теоретичен – да се анализира приложимостта на понятието историографска метафикция, въведено от Линда Хътчън, в контекста на изследването поле.

Тезата представена на стр. 5 е валидна: проучване на биофикцията като хибридна, гранична форма, като се анализират разнообразните техники на вплитане на културното и литературно наследство в различни жанрови форми. Така формулирана, тезата се отнася не само до конкретните текстове и техните обекти, а и до взаимоотношението между историографска метафикция и биофикция, до ролята и функцията на жанровата литература, до взаимодействието между високата „елитарна“ литература и масовата, популярна такава, до постмодерното рушене на традиционни литературни категории и форми, с което авторката несъмнено поставя важни теоретико-практически и интерпретационни въпроси в областта на литературознанието.

Мария Кръстева е проучила значителен брой научни и аналитични текстове в така очертаното поле в три глави, като се е постарала да ги систематизира. Първата теоретична глава се фокусира върху жанра като категория, предлагат се различни трактовки на понятието, като се обръща специално внимание на играта на жанрове в постмодерната литература. Втората глава разглежда различните варианти и литературни проявления на биографичното в биографични, автобиографични и псевдо-автобиографични романи през призмата на историографската метафикция. Тук се въвежда за първи път и понятието „биосъхранение“, което докторантката предлага като основно в своя терминологичен апарат. Третата глава е обзорна, предлагайки преглед на многобройната литература, която включва образите на писателите Франсис Скот Фицджералд и Ърнест Хемингуей и като фикционални литературни герои. Следват двете аналитични глави, които проследяват изграждането на наративни идентичности в избраните романи.

Изследването се провежда в необходимия критически контекст – теорията за историографската метафикция, за жанра като категория, и в своите специфични проявления, за литературната биография, романизираната биография, биофикцията и

други разработки, в които Мария Кръстева търси своето собствено аналитично поле. Методологията, приложена в дисертацията е интердисциплинарна и черпи от жанрологията, наратологията, постмодерните теории към въпросите за пренаписването, хибридността на съвременните жанрове и изследването на връзките между фикционално-биографично и автобиографично. Така авторката стига до понятието *biofictional preservation (biopreservation)*, „биофикционално съхранение“ или „биосъхранение“, което тя въвежда и използва в анализа. Дефинирано като хибриден жанр, поместващ се между биография и фикция (стр. 2), включващо интертекстуалността като свой съществен градивен елемент, „биосъхранението“ е въведено като понятие в теоретичен контекст в глава 2 на труда и успешно приложено в двете аналитични глави, включващи достатъчно илюстративен материал. Докторантката описва и изяснява основните елементи на биосъхранението, като очертава двойните хибридни функции на текстовете, които анализира, като исторически и литературни. Самото понятие „биосъхранение“ би могло да намери различни тълкувания, но смятам, че е подходящо попадение в контекста на труда на докторантката. Чрез неговото многопластово значение на „пренаписване“ и на „памят“, докторантката по-скоро изпробва различни теоретични постановки при интерпретацията на биофикционални текстове, докато в същото време се стреми да създаде своя собствена теоретична рамка в която да дискутира избраните произведения и това е най-същественният принос на дисертацията. Друго съществено постижение на труда е съсредоточаването върху фикционалните наративни идентичности и конструирането им през четенето в аналитичните глави, както и въпросът за разминаването с истината, въпрос напълно в духа на постмодерното.

3. Въпроси и критически бележки:

Следва да се отбележи, че трудът на Мария Кръстева претърпя съществена редакция в положителна посока, вследствие на насоки и препоръки от литературоведската секция към катедра „Англицистика и американистика“ на по-ранен етап. Дипломантката се е съобразила с критичните бележки, касаещи съдържателната и формална страна на текста. В представения вид дисертацията е много по-стройно конструиран текст с по-точен и ясен изказ. Въпреки това все още се срещат някои езикови неточности и стилистични грешки: например, „Another question is the ways in which things appear and historiography and literary presentation can change“ (10); „Texts are created by means of intertextuality which as a consequence creates the whole context“ (16);

„autobiographies seem to enjoy greater commodity than biography“ (40) и други. Наред с това смятам, включването на обширните цитати не е необходимо, особено на страници 42, 104, 106, 121-122, 126.

Забелязва се разминаване между значителното присъствие в теоретичната част на пародийното, като основна характеристика на постмодерния литературен дискурс, и почти пълното му отсъствие от аналитичната част. Оттук възниква въпросът към докторантката: В каква степен присъства пародийният елемент в анализирани романи? Каква роля има пародията при конструирането или при деконструирането (в текста на места се говори дори за „демитологизирането“) на образите на писателите и техните съпруги? Друг съществен въпрос, касае жанровата литература като вид популярна литература, за което става дума на стр. 57 от работата. Жанровата литература обикновено се изгражда по определена формула, считана за успешна. Такъв ли е случаят и с биофикцията? Отместват ли се от тази формула по някакъв начин разглежданите в дисертацията литературни образци и, ако е така, то какво значение има такава импровизация?

4. Преценка на публикациите

Докторантката е представила пет статии, като четири от тях са по темата на труда и следва да бъдат включени в конкурса. Статиите са на английски език, публикувани са в македонски и български издания, и обговарят проблемни зони, които са предмет и на дисертацията.

5. Автореферат

Представеният от дисертантката автореферат предлага в сбит вид пълното съдържание на основния труд. Спазени са всички изисквания за такъв текст, който включва най-същественото от разработката на докторантката, като отразява основните резултати, постигнати в дисертацията и обобщава приносните моменти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни и научно-приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката и отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“. Дисертационният труд показва, че докторантката притежава нужните

теоретични знания и професионални умения в професионалната област на дисертацията като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на научно изследване.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“**.

София,

Рецензент:

6.11.2020 г.

доц. д-р Александра Главанакова